

О.В. Сєрих,
кандидат юридичних наук, доцент,
Інститут національного та міжнародного права
Міжнародного гуманітарного університету,
м. Одеса, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИЧИН ТА УМОВ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ

Важливим напрямом у сфері попередження контрабанди і порушень митних правил є причинний аналіз митних правопорушень. Класифікація причин та умов порушень митних правил дасть змогу глибше з'ясувати сутність і складну систему тих негативних явищ, що спричинюють та обумовлюють їх появу та функціонування у суспільстві.

Класифікація – це складний вид поділу за певною основою, що складається з декількох ознак і має кілька рівнів. Результатом класифікації буде система елементів, кожен з яких має визначене, єдине місце.

Класифікація (фр., англ. *Classification* походить від лат. *Classis* — клас і *facere* — робити) — це система розподілення об'єктів (процесів, явищ) за класами (групами тощо) відповідно до визначених ознак. Класифікація — це також дія (процес) за значенням дієслова класифікувати.

Причини порушень митних правил – це негативні явища соціальної дійсності, які за наявності певних умов безпосередньо породжують порушення митних правил. Причини порушень митних правил є комплексом економічних, психологічних, інформаційних, правових та інших чинників, пов'язаних з різними сферами суспільної життєдіяльності.

У науковій літературі причини порушень митних правил розглядаються на масовому рівні – причини та умови вчинення порушень митних правил у сукупності (митній деліктності) та на індивідуальному рівні – причини та умови конкретного порушення митних правил як індивідуального акту людської поведінки [1; 2].

Причини порушень митних правил поділяються на загальні, які мають загальне значення для всіх адміністративних правопорушень та специфічні – які характерні для порушень митних правил.

До загальних причин порушень митних правил можна віднести такі: соціально-економічна криза в державі; правовий нігілізм влади і населення держави; низький рівень загальної і правової культури громадян; негативні сторони соціальної психології, дефекти свідомості, що виявляється у спотворених потребах, інтересах, цілях, мотивах, етичних цінностях і правосвідомості людей, які передаються з покоління в покоління. Специфічними причинами порушень митних правил є: помилки у реалізації державної митної політики; високий рівень оподаткування митними платежами; неоднаковий податковий прес на суб'єктів господарювання; наявність значної різниці між світовими та внутрішніми цінами на окремі групи товарів; недостатня захищеність фізичних і юридичних осіб – суб'єктів ЗЕД від незаконних утисків, зловживань з боку працівників органів доходів і зборів усіх рівнів; недостатня інформованість громадян про митні правила та відповідальність про порушення митних правил.

В залежності від джерела виникнення розрізняються об'єктивні, об'єктивно-суб'єктивні та суб'єктивні причини порушень митних правил.

Об'єктивні причини – це ті, які пов'язані із зовнішніми умовами, існують поза свідомістю людей, не залежать від їх волі та мають постійний або тимчасовий характер: конкретні суперечності в суспільстві, прояви економічної і політичної кризи, низький рівень соціального забезпечення людей, нестійкість соціального становища, соціальна нерівність, відсутність дієвої та ефективної системи державного та громадського контролю з боку органів, які зобов'язані попереджувати порушення митних правил тощо.

Об'єктивно-суб'єктивними причинами є соціальні явища, які спричинені свідомою діяльністю людей, поєднаною з об'єктивними чинниками. До них належать: недоліки у правотворчості і правозастосуванні; суперечності нормативно-правових актів, прогалини в законодавстві, зокрема, щодо врегулювання профілактики порушень митних правил, слабка профілактична діяльність органів доходів і зборів тощо.

Суб'єктивні причини – це чинники, які пов'язані з діяльністю людей, з особистими якостями особи, з проявами інтересів та потреб у галузі митної справи, мотивів і моральних цінностей, що суперечать ідеології митної політики. Причинами суб'єктивного характеру є: низький рівень правової культури, правовий нігілізм, низький рівень правосвідомості громадян, що призводить до негативної поведінки громадян у конкретних ситуаціях, негативні сторони психології громадян, що безпосередньо пов'язано з

вирішенням конфліктних ситуацій поза межами закону для отримання інших джерел існування, помилки у ціннісній орієнтації особи в умовах криміналізації економіки, зростання озброєних нападів на банкірів, підприємців, об'єкти охорони тощо.

Джерелом окремого порушення митних правил є взаємодія конкретної зовнішньої ситуації з особливостями особи правопорушника.

Умовами, що сприяють вчиненню порушень митних правил є комплекс явищ соціальної дійсності, які безпосередньо не породжують порушення митних правил, але є тими обставинами, що сприяють їх виникненню та існуванню.

Умови, що сприяють вчиненню порушень митних правил поділяються на: супутні – які створюють загальний фон правопорушення (обставини місця і часу порушення митних правил); необхідні – ті конкретні обставини зовнішнього середовища, які уможливають вчинення правопорушення (сприяння митників, складна конструкція деяких механізмів, які використовуються для приховування предметів від митного контролю тощо); достатні – сукупність всіх необхідних умов, за яких порушення митних правил може бути вчинено в будь-який час.

За джерелом виникнення умови поділяються на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, відносяться недоліки організаційного, технічного характеру (недостатнє технічне забезпечення митниць, відсутність необхідної кількості робочих місць у прикордонних районах; значна різниця між цінами на товари на внутрішньому ринку і ринках суміжних держав тощо). Суб'єктивними умовами, що сприяють вчиненню порушень митних правил, є демографічні, соціально-психологічні особливості особи, тимчасові психічні стани.

Змістовна сторона умов порушень митних правил характеризується різноманіттям їх проявів у різних сферах суспільного життя: економічній, соціальній, політичній, духовній тощо.

До умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил належать: безкарність за правопорушення; ослаблення соціального контролю; слабкий контроль за виконанням судових рішень по справам про контрабанду і порушення митних правил; посилення акценту в роботі органів доходів і зборів на фіскальну функцію; неналежний рівень прокурорського нагляду за діяльністю органів доходів і зборів; недосконалість законодавства, зокрема, у сфері регулювання правоохоронної діяльності органів доходів і зборів і профілактики митних правопорушень; неефективність профілактичних заходів; корупційні правопорушення в органах доходів і зборів, правоохоронних і контролюючих органах, скоєння інших службових правопорушень посадовими особами цих органів; зростання організованої злочинності та безкарність діяльності кримінальних угруповань; недоліки у взаємодії органів доходів і зборів з іншими суб'єктами профілактики порушень митних правил, у тому числі у взаємодії із відповідними органами суміжних держав; недостатня облаштованість пунктів пропуску на державному кордоні; недоліки кадрового, фінансового, соціального, технічного забезпечення органів доходів і зборів; недоліки в адміністративно-юрисдикційній діяльності органів доходів і зборів.

Умовою вчинення окремого порушення митних правил є та конкретна життєва ситуація, в якій опинився правопорушник: – ті обставини, що характеризують стан зовнішнього середовища (стан охорони державного кордону, пасивна поведінка очевидців порушення, сприяння митників у скоєнні правопорушення, втома (перевтома), фізичне або нервово-психологічне перенавантаження працівника митниці, що знижує ефективність контролю за переміщенням товарів через кордон, фіксований інтервал часу митного контролю, велика кількість пасажирів, вантажів тощо) а також обставини, які характеризують саму особу (наявність навичок приховування предметів незаконного переміщення тощо).

Крім життєвої ситуації, сприяють реалізації протиправних намірів: відсутність належного контролю з боку органів доходів і зборів, недбале виконання митниками своїх обов'язків, їх неухважність при здійсненні митного контролю; недостатня кількість митників у пункті пропуску через державний кордон, тощо.

Ліквідація причин та умов, що сприяють вчиненню порушень митних правил, полягає в тому, щоб усунути недоліки кадрового, інформаційного, правового забезпечення діяльності органів доходів і зборів, забезпечити виконання митниками вимог законодавства, підсилити охорону на державному кордоні України і здійснити низку інших заходів для того, щоб виключити всі можливі обставини, що сприяють вчиненню порушень митних правил.

ЛІТЕРАТУРА

1. Додин Е. В. Адміністративная деликтология : курс лекций. – Одесса : АО «БАХВА», 1997. – 116 с.
2. Романенко І. М. Адміністративно-правові засади профілактики порушень митних правил : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07. – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / І. М. Романенко / Запорізь. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – 17 с.